

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VIII No. 8

13 MARTIE 1927

În acest număr: La un act mare, de *Vintilă Russu Șirianu*; Amintirea câmpului, poezie de *Teodor Murășanu*; Un impozit binevenit de *P. Nemoianu*; Hoțul, schiță de *Al. Lascaroc-Moldovanu*; Demotismul, de *G. M. Ivanov*; Pentru ce să te lași de alcool, de *Ion Gorun*; Cronica artistică de *Adrian Maniu*; Cronica teatrală, de *T. Argezi*; Clopoțelul care se agită, de *Alex. Hodos*; Insemnări: Un act politic; În memoria lui *Aurel C. Popovici*; „Solidarizarea cenaclurilor în drăznețe”; Cum e turcul și pistolul; Inconștienta criminală”; Paralele.

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

.....szám.

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA DONICI No. 6

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră ^{szám.}

La un act mare

Peste sufletul românesc trecu o bucurie solemnă.

Prin actul dela 8 Martie al Italiei, alipirea Basarabiei la patria-mamă devine un fapt recunoscut deplin valabil și drept de tribunalul politic al marilor puteri.

Ratificarea protocolului din 1920 de către Italia înseamnă o dată istorică pentru noi.

Este dar firească entusiasta manifestație de gratitudine față de Italia, care vibrează azi între hotarele României noi.

Noi, din colțul nostru, cu oarecari drepturi câștigate pentru durerile și pentru bucuriile acestui neam, întorși spre cetatea depe Tibru, îi trimitem cel mai cald salut și credem că actul de azi nu este nici prima nici ultima manifestație care leagă cele două țări latine în plutirea lor pe apa mare a istoriei.

Ratificarea Unirii Basarabiei, căreia i-a precedat cunoscutul pact de amicitie italo-român, încheiat de generalul Averescu în Septembrie 1926, a fost însă obiectul unor comentarii a căror configurație specială este încă proaspătă în amintirea tuturor.

Actul cel mare — înainte de încheierea lui definitivă și chiar după — a avut comentatori mici.

Ridicându-ne de-asupra oricărui sentiment de tabără politică, cu toată seriozitatea pe care o impune evenimentul de azi, socotim că o justă examinare a atitudinilor este cel puțin utilă pentru orice spectator hotărât a trage învățături, iar pentru toți aceia cari au căzut în meschina culpă a defăimării anticipate un examen de conștiință — fie și tardiv — este o datorie.

Se știe că valabilitatea protocolului dela Paris asupra alipirii Basarabiei era condiționată de cea de a treia semnătură — a Italiei. Se știe că afară de importanța strict diplomatică, a ratificării lui de către Italia, actul acesta avea o considerabilă importanță politică, desconggestionând un întreg potențial, sechestrat până acum numai pentru a pară anume eventualități. Se știe că prin situația diplomatică și politică specială în care se găsea

Italia atât față de noi cât și față de Soviete, în momentul când se angajau la Roma tratativele între Generalul Averescu și Mussolini, situația nu era ușoară.

Toate acestea se știu și se știau atunci când primul ministru român, ca un prim și mare succes, semna la Roma tratatul de amicitie italo-român.

Se știau toate acestea și totuși s'a întâmplat atunci un fapt față de care, prin simplă amintire, încercăm un respingător sentiment.

Adversarii politici ai regimului actual, profitând de faptul că nu se puteau divulga anume lucruri, cu ușurința cu care se fabrică micile cancanuri de cafea stropite cu spritul flecării dela operative, au creat în deplină rea credință un echivoc pe care l'au fluturat apoi în public, perfid, laș și meschin.

Ce nu s'a scris și ce nu s'a spus astă-toamnă.

Între marele patriot Albert Honigman, între jacheta d-lui Maniu și chiar între pulpane mai serioase, se încinsese pe această chestie, o horă în mijlocul căreia chiuiau injurăturile cu vehemență.

Tipa d. Maniu, nearticulat și agresiv, cu capul vârat în faimoasa sa ladă goală: «Inconștiența criminală a generalului Averescu ne duce în prăpastie!»

Ecoul honigmanilor răspundea: «nu se putea o mai gravă lovitură adusă problemei și poziției României pe această chestiune».

«Este o monstruozitate», exclamau alte cercuri politice.

«România» anunța rechemarea în țară a generalului Averescu — pentru gafa comisă — și concedierea guvernului dela putere.

Adversarii politici, diplomați improvizați, bărbați de stat (în cafea) și reporteri certați cu sintaxa, strânși cu toții într'o duioasă armonie, produceau un imens vacarm de boicotare a unui *act vital pentru țară*.

Orchestra veninului, a nepriceperii și a relei credințe își suna fanfarele și își spârgea tobele.

Un singur om tăcea: generalul Averescu.

După grea muncă depusă cu acea cunoscută tenacitate, în elepciune și claritate în slujba țării, liniștit prin conștiința limpede și prin perfectă *cunoștință* a celor ce făcuse la Roma, primul ministru pășind granița țării sale, a încercat cu stupoare amărăciunea de a vedea curgând veninul când puțină lumină sufletească ar fi fost atât de firească.

Pentru cel ce e capabil să prindă mișcările ceva mai de vreme ale reacțiilor morale, întâmplarea căpătă un aspect de epopee.

Deoparte corul asurzitor și respingător al coaliției veninoase, de alta o figură sobră, pătrunsă de însemnătatea actului făcut, o luminoasă figură dela care n'a pornit nici un gest de enervare măcar.

Numai cei ce cunosc structura sufletească a acestui om pe care nimeni și nimic n'a reușit să-l clatine, pot înțelege de ce generalul Averescu zâmbea când un fost partizan de tristă memorie, aciuit în orchestra defăimătorilor, îi arunca la 30 Septembrie epitetul de «trădător al Basarabiei!»

Noi nu mai avem nimic de zis. Ridicolul acelor care azi au a șterge cu buretele propria lor ignominie, vor avea poate o scurtă tresărire de conștiință și vor învăța poate ceva pentru viitor.

Noi, în orice caz, am învățat. De aceea ne îngăduim a transmite marelui «trădător al Basarabiei» cu caldă deferență toată felicitarea noastră conștiință și a-i ura cât mai multe «trădări» de acest fel.

V. Russu Șirianu

Amintirea câmpului

*Ai fost odată și tu să vezi câmpul...
Intrași de-abia 'n oceanul de-verdeață,
Și te-ai oprit privind transfigurată
Minunile ce ți-au ieșit în față.*

*Te-a 'ntâmpinat întâiu un lan de grâu
Topindu-te 'n lumina-i până 'n brâu
Și-apoi veniră aglicele, cicorile,
Macrișul, romănițele, și toate florile
Pe dinainte-ți defilară 'n rând culorile,
Și câmpu 'ntreg a prins să-și jărue comorile...*

*Și 'n vreme ce-un buchet de sânziene — a potrivit
Pe-un corn de lună să-ți așezi picioarele,
O clipă 'n jurul frunții tale
A 'nchipuit o aureolă soarele...*

*Te-ai îmbătat de ce-ai văzut aevea
Că ți-a venit să șezi pe iarba moale
Să sorbi din inima pământului
Iar hainele, și părul
Să ți se joace în voia vântului...*

..Târziu, când ne-am-întors târziu spre casă
Îți erau ochii mai albaștri și mai buni
Și mirosind a câmp, cu toată gura, trecătorilor
Le-ai spus c'ai petrecut printre minuni.

De-atuncea mie tu-mi miroși întreagă
A câmp cutremurat abia de șoapte,
A sânzienne, a romănițe, a cimbru
Și-a colb împrăștiat de cânepi coapte...

Teodor Murășanu

Un impozit binevenit

Proiectul de lege asupra timbrului, care nu peste mult va ajunge în desbaterea corpurilor legiuitoare, cuprinde și un nou gen de impozit, care pentru țara românească constituie o inovație: **impozitul asupra plus-valutei imobiliare**. Lăsând la o parte amănunțele, deocamdată credem nemerit a ne opri un moment asupra naturii lui și să vedem dacă, în principiu, inovația ar fi bună utilă și pentru țara noastră.

Prima întrebare este: ce constituie fondul acestei noi sarcini fiscale?

Art. 16 din proiectul menționat îl definește astfel:

«Când un bun imobiliar este înstrăinat cu titlu oneros în curs de 10 ani dela dobândirea lui, oricare ar fi forma înstrăinării, adică vânzare, schimb, dare în plată sau aport, în schimbul unui preț sau sume care depășește mai mult de 25% prețul sau suma cu care transmitătorul actual l-a dobândit, ori valoarea pentru care i-a fost atribuit într'o succesiune, se percepe asupra sumei ce trece peste 25% un impozit de plus-valută imobiliară».

Definiția în sine nu spune prea mult. Marea masă a impozibililor din citirea acestui text se va alege doar cu atât, că guvernul, în căutarea de noi resurse pentru alimentarea bugetului statului, mereu în creștere, a mai iscodit, sau a împrumutat, ideia unui nou impozit asupra proprietăților imobiliare, asupra pământului cum se zice în limbajul curent. Va trebui deci să recurgem la doctrină și la cercetarea împrejurărilor din țara noastră, pentru ca să putem înțelege că nu numai nevoia fiscală a împins pe alcătuitoarii noului proiect de lege.

Doctrina califică de plus-valută valoarea unui imobil care crește fără vreo contribuție efectivă a proprietarului întâmplător al unui imobil. Sub aceasta nu se înțelege valoarea mărită prin muncă sau capital, care, firește, va trebui să-și găsească recompensa în orice împrejurări. Valoarea mărită fără muncă sau ca-

pital provine din faptul că imobilul respectiv este de o mare utilitate pentru colectivitate. Această plus-valoare constituie fondul impus de noul proiect, pentru că e just ca și colectivitatea să câștige ceva de pe urma unei valori la a cărei creștere contribuie exclusiv.

Exemplificarea teoriei e bine să o facem prin pilde luate dela noi, pentru că acestea sunt mai convingătoare decât orice teorie consacrată și controlarea lor fiind la îndemâna oricui.

Inovația, pe care încearcă să o adopteze și fiscalul român, este justificată prin motive foarte serioase.

Întâi de toate o justifică spiritul general speculativ. Privind în jurul nostru vedem că, în anii de după războiu, aproape întreaga noastră viață economică se baza și se mai bazează pe speculațiune; iar nici decum pe producțiune. Toată lumea făcea și face afaceri, vinde și cumpără, indiferent de profesiune. Ca obiect al acestui spirit speculativ a servit și pământul, acesta poate în măsură mai mare decât alte bunuri. Făcând acum câțiva ani o statistică asupra circulațiunii caselor în orașul Timișoara, pe care voi regreta totdeauna cu împrejurările nu mi-au permis a o desăvârși, am constatat că aproape fiecare casă a trecut prin 4-5 mâini în decurs de un an—doi. Circulația caselor a durat atâta timp, până când n'au ajuns în mâna unui proprietar hotărât a o pune în valoare, fie pentru sine, fie într'un scop economic productiv.

Un alt motiv este, că niciodată plus-valuta imobilelor urbane n'a fost atât de mare ca în zilele noastre. Tot din statistica făcută în Timișoara am constatat că, de unde în anul 1919, cu 50 de milioane de coroane am fi putut cumpăra toate palatele mai de seamă din centrul orașului, astăzi numai palatul «Löffler» costă suma de 50 milioane lei, deși nu mai departe decât în anul 1916, corpul C. al acestui palat ($\frac{1}{3}$ parte) s'a vândut cu 300 mii coroane, destul de depreciate pe vremea aceea.

Se pune deci întrebarea: căror împrejurări se datorește urcarea valorii imobilului «Löffler» dela suma de 900 mii coroane, cât ar fi făcut cele trei corpuri laolaltă dacă se puneau în vânzare la 1916, la suma de 50 milioane lei cât fac astăzi? Pentru că, ori cât de depreciat ar fi leul nostru, cifra de 50 milioane lei nu poate fi în raport, din nici un punct de vedere cu prețul dela 1916. Palatului menționat nu i s'a făcut nici un fel de îmbunătățiri, dinpotrivă el a fost neglijat. Atunci?... Plus-valuta se datorește deci unor împrejurări streine de proprietarul respectiv, datorește noiei configurații politice a orașului Timișoara, al cărei merit revine oricui în afară de d-l Löffler. Aplicarea principiului doctrinar este deci pe deplin justificată și nu credem ca noul impozit să găsească vreo opoziție dezinteresată la cunoscătorii împrejurărilor politice și economice din nouile provincii.

Pe lângă motivele de ordin moral, național și social, acest impozit mai are și o justificare fiscală: productivitatea. În trei-

nătate, unde acest impozit a fost introdus, a dat cele mai bune rezultate.

Greșeala proiectului nostru rezidă, credem noi, în modul de aplicare al acestui impozit, un cusur care, dealtfel, este inerent întregului nostru sistem administrativ, centralist, acaparator și suprimător al oricărei inițiative particulare. Perceperea acestui impozit se preconizează prin organele statului, împrejurare care îl va compromite. Dacă 80% din veniturile acestuia vor fi cedate comunelor, atunci nu înțelegem de ce nu se încredințează tot lor și perceperea. Organele administrative comunale, sunt mai în măsură să constate plus-valuta fără nici un greș. Funcționarii de stat, trimiși dela centru și schimbați din lună în lună, sau din an în an, nu credem să ne arate vreo prea mare productivitate. Sistemul acesta omoară orice stimulent local, pentru că statul nu remite procentele legale comunelor decât în teorie. Statul acaparează toate veniturile, dând comunelor sume globale, luate din vânt, fără să aibă în vedere repartitia procentuală sau necesitățile comunelor. Am văzut aceasta din luna trecută, când ministrul a cerut în prealabil proiectele de buget ale comunelor urbane. Necesitățile unei comune urbane erau, de pildă, 50 de milioane, iar ministrul a binevoit a-l reduce la 35 de milioane. Consiliului comunal nu-i mai rămânea decât să ratifice acest buget fixat de centru. În felul acesta, statul se lipsește de cel mai prețios concurs pe care l-ar putea avea din partea organelor locale.

Dacă, deci, impozitul asupra plus-valutei imobiliare, just, echitabil și productiv, la noi nu va putea da aceleași rezultate, aceasta va proveni din vina sistemului nostru administrativ, iar noi decum din natura lui.

P. Nemoianu

H o ț u l

Miezul nopții de vară își susura peste toată înconjurimea molcomele-i cântece nesigure și calde... Un oltean întârziat, cu coșurile goale și bălângănitore și cu pălăria pe ceafă, mergea spre sălaș, șuerând ușor printre buze, un crâmpei de cântec cine știe din care parte a lumii... Când trecu prin dreptul unei ferestre deschise, holbă privirea spre cuprinsul calm și abia luminat al unei odăi, care respira miros de lumânare de ceară... Tăcu o clipă, dădu din cap și plecând mai departe, scuipe nepăsător pe trotuar, și reîncepu frântura de cântec: o-ha-ha-i-i... Nimic altceva nu mișca în jur, de cât doar tăcerea, care-și făcuse trup de noapte și sărise pe fereastra deschisă... O femeie, stând cufundată într'un jeț schiop, o primi, ștergându-și lacrimile, care curgeau neoprite pe obrazu-i ars...

Fruntea femeii era galbenă și întunecată, dovedind că dedesupt era mare moartă de gânduri. Iar fața — ochii — colțurile lăsate ale gurii, bărbia căzută, afundată în pieptul desgolit și sfărâmat — toate plâneau, — se topeau de durere: era o femeie îndurerată. Privea noaptea de vară prin geamul deschis și parcă vedea în noaptea durerii ei, — iar dincolo, spre odăița scaldată în lumina tremurată a unei lumânări de ceară, avea groază să privească... Acolo era iazul durerii, — prăpastia în care cădea de o zi și de-o noapte, fără să se poată opri: prăpastie fără fund și fără colțuri de stâncă de care să se agațe... Cădea, cădea, ca în vis de oroare... Și privind noaptea de-afară, șoptea: «Și-acuma, Doamne, Dumnezeule, ce mă fac eu?!...» Auzindu-și undoirea de

milă a glasului, isbucni din nou în plâns, stând cufundată în jețul schiop și desfumat de vechime... Își acoperi fața cu mâinile și căzu în întunerecul de iad al durerii...

Și — deodată — simți lângă ea, respiraie iuțită de om: o găfăială de răutate. Crezu că visează, — și poate visa. Deschise ochii și încrămeni cu trupul dat pe spate... Un om sărise pe fe-reastră și stătea — ca o fiară — în fața ei... Dar, ciudat, nici măcar o umbră de frică, nu se rătăcea în trupu-i măcinat de durere: «ce-o fi vrând omul acesta?» atât vagabonda prin creerul moleșit de suferință. Stătea și-l privea cu ochii căscați. S'au privit așa, poate o clipă, poate o străfulgerare de veș-nicie.

Omul crăpă buzele și șueră amenințarea: — «Dă-mi bani!..» și, hipnotic, duse mâna la cingătoare, unde sclipea apa cenușie a unui jungher oltenes:..

În noapte, femeia zâmbi ciudat și dureros... — «Bani, bani!..» a doua oară, olteanul își scrâșni cererea...

Deodată, femeia isbucni în plâns:

— «Doamne-Dumnezeul meu, — iartă-mă, Doamne...»

Hoțul crezând că femeia se jelue astfel, ca să prindă vreme să strige după ajutor, o apucă strâns de umăr și o sgudui vrăj-maș, găfâind vorbele:

— «Sst!... Taci... Dacă strigi, te omor!.. Bani!..» Și de data aceasta, scoase jungherul... Lucirea cenușie se plimbă câteva clipe prin întunericul odăii. Dinspre odăița de alături, veni o slabă păcăială de lumânare de ceară, care se topește... Luminița gălbue plângea și ea în preajma celor doi oameni înceștați...

Sculându-se greu din jeț, femeia căzu petecită la picioarele hoțului, gemând:

— «N'am bani cu ce să-mi îngrop copilașul... Sunt singură pe lume, — l'am prăpădit acuma și pe el... N'am un ban, — n'am un ban...» Și hohotind de plâns, își plecă fruntea spre bocancii plini de noroi ai omului din întuneric, încrămenit cu jungherul în mână.

Hoțul privi înfricoșat în jur, auzi ușoara păcăială a lumânării de ceară și, ca hipnotizat de-o putere venită din noapte, își simți brațul fulgerat.... Auzi cum jungherul cade pe scânduri... și-și simți pieptul desgolit, înțepat de firele oșcote ale bărbii... Cât stătu, oare, așa!? Luminița gălbue ofta pe scânduri alături de jungherul căzut... Își ridică privirea spre cuprinsul odăii de-a-lătura și tăcu... Femeia se sculă și luându-l de mână îl duse spre ușă... El se supuse, ca un om în vis... Alunecau amândoi spre nemărgeniri... Pe prag... Priviră... Femeia plânse:

— «Uită-te...!» și-i arătă: pe masă dormea ca o păpușă mare, copilașul mort... O horboțică, o spumă albă îi înconjura bărbia, și două floricele stăteau triste aproape de obrăjorii galbeni...

Femeia îl încredință:

— «A murit...» Cuvântul căzu și se așază alătura de floricelele firave din preajma copilașului mort...

Apoi, luând mâna hoțului, i-o strânse cu caldă putere :

— «Numai Domnul Dumnezeu te-a trimis... Dă-mi bani ca să-l îngrop. . Dă-mi, te rog dă-mi... N'am pe nimeni, — și mi-e rușine să mă duc la oamenii...»

Hoțul privi auzit, ca beat, nu știa ce să facă.. Simțea în piept un clocot bolborositor, ca un rău, ca o furie a ființei, care putea să-i sfarme încăperea, ucigându-l... Fără voe, își duse mâna la gât și o lăsă apoi, încet, spre piept, ca pentru a se liniști...

Femeea îl privi drept în ochi, cinstit, fără temere, cu duioșie fără hotare... Ii cerea, din nou, cu privirea, pe care și-o duse și spre durerea de pe masă... «Dă-mi, — te rog dă-mi...».

Prin lumina scăzută și gălbue, vorbele se svârcoleau ca niște șerpișori de la un suflet la altul, scormonind în inimi, la fund, spre tainița milei și a înduioșerii..

În ochii olteanului sclipi boaba de perlă a lacrimii.. Pleoapele i se înroșiră ca de boală,— și mâna îi tremura ușor, în palma înfierbântată a femeii... Mâna aceea, care stătuse cu gânduri aspre pe jungherul amenințător, părea acum mâna unui copil duios, care cere văzduhurilor Dumnezezești, iertare... Și pe pragul, de unde se vedea întinsul, fără margini câmp al durerii, hoțul își lăsă genunchii să sărute lespeda iertării... Femeea tăcea, privind-și copilașul mort.. Numai lumânărica de ceară — ființă mică, însoțitoare spre limanul veșniciei, — crepită fără oprire, spunându-și nimănui povestea ei umilă, dar veșnică...

Pe urmă, femeea simți cum mâna hoțului se desface de a ei, — și ca în vis, îl văzu că se apropie de masă... Omul îngenunchiă din nou și scotocindu-se prin buzunare, scoase ceva, ca un boț de hârtie, îl puse alătura de mâna copilașului, — și, încet, cu fereală și cu temere, își apropie buzele de degetele lui albe și slabe... mai stătu câte-va clipe, — își făcu o cruce ferită, — și oftând — se sculă.

Făcu câți-va pași nesiguri, întoarse capul spre chipul copilașului mort, și, ca o nălucă, se întoarse în întunerecul odăii de-alături...

Femeea auzi o sdușăială pe prichiciul ferestrei și o bufnitură în stradă... Apoi doi-trei pași..

Pe urmă, tăcere, — și noapte...

Cu picioare de plumb încropit, — cu mintea hăulită de durere, femeea păși și ea după umbra care plecase, — și, fără gânduri, căzu din nou în jețul desfundat, privind vag, în noaptea de vară...

Departe, un, cocoș plesni o metalică chemare, în globul de sticlă fragil al nopții...

Nimeni nu mai trecea pe strada pustie, numai umbrele de durere, ieșite din sufletul femeii din jeț...

Alături, lumânărica își șoptea povestea ei de veșnicie...

Copleșită de stâncile de suferință, clădite de-asupra sufletului ei aproape nimic, femeea adormi cu privirea spre stelele nopții de vară...

... Și a doua zi, când văzu lângă mâna copilașului mort, banii, strânși grabnic în ghemul de hârtie boțită, — se opri, o clipă, încrămenită... Cine pusese acolo banii?...

Și vag, ca în apele fără albie ale unui vis, femeea își aminti...

Dar, fără îndoială, fusese numai un vis al lui Dumnezeu...

Al. Lascarov Moldovanu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Demotism

— Aspectul și conținutul statului corporativ —

Demotismul pretinde să înlocuiască democratismul. Cuvântul îl întâlnim în scrierile filozofului N. Berdiaev. Cuvântul e al lui, concepția de fond însă a demotismului s'a plăsmuit în creerul fasciștilor revoluționari italieni. *Demotismul* e prevăzut ca un aspect al noului medievalism. «Un mare viitor așteaptă uniunile profesionale, cooperativele, corporațiunile», — spune Berdiaev. Parlamentele politice cu flecările lor vor fi înlocuite prin parlamente profesionale, reprezentând corporațiuni reale, — acestea ne luptând pentru o chestiune de putere politică, ci îndeletnicindu-se a rezolvi probleme vitale; — pentru sine și nu pentru interese politice. Viitorul societății aparține tipului sindicalist, dar bine înțeles într'un senz cu totul altul de cât acela al sindicalismului revoluționar. Viitorul astfel conceput, fatal și într'un grad suprem, va fi *demotic* și nu va fi de loc *democratic*. Încă de acum, masele muncitorești și mulțimile populare joacă un mare rol în destinele guvernării. Intreaga politică viitoare trebuie să țină cont de asta și să caute mijloace care să-i permită de a limita pericolele pe care le-ar putea înfățișa ele pentru *cultura calitativă*. Nevoile spirituale și materiale ale masselor trebuie să fie satisfăcute și nu aspirațiile lor la putere.

Această concepție generală a *demotismului* despre statul viitor și conținutul lui psihosocial — *statul corporativ* — în zilele noastre ce construiește cu mâinile energice și îndemânatice ale lui Mussolini și ale adeptilor săi. Primul stat al viitorului este statul corporativ actual, — opera fascismului italian.

Mai clar sau mai vag, toată lumea știe cam ce este statul corporativ. Vara trecută și până în toamnă târzie despre statul corporativ se vorbea atâta în presă și la cafenea. De o bună bucată de vreme a tăcut și presa și cafeneaua. Numai curioșii sau cei ce cred în energia mussolinistă a fascismului italian, urmăresc construcția statului *demotic*.

Cu amănunte, pe care le discută sociologii, statul corporativ în realizarea lui concretă de până acum se prezintă în Italia astfel: noua concepție *demotică* devine obligatorie în toată Italia. Grupuri de cetățeni, de aceeași profesie se unesc în corporații. Participarea în corporații nu este obligatorie, cum obligatorie este în statul sovietic participarea cetățenilor în sindicatele profesioniste. Statul recunoaște ca legală numai o singură corporație de un gen profesional. Această recunoaștere din partea statului se dă anumitei corporații cu condiția ca ea să conțină a zecea parte a patronilor și a salariaților dintr'o regiune. O altă condițiune de a fi corporația legală e ca statutul corporației să fie concordat cu statutul «normal», stabilit de lege, iar lista membrilor ei să fie prevăzută. Membrului corporației i se cer calități morale: trebuie să se distingă printr'o purtare politică, bună din punct de vedere național. După ce aceste condiții sunt împlinite, corporația se legalizează printr'un decret ministerial special. Mai departe după legalizarea corporației, numărul membrilor din punct de vedere al interesului statului nu importă, întâi fiindcă corporația legalizată e considerată ca un nucleu alcătuit din elementele cele mai selecte și al doilea, fiindcă pe baza principiului de autodesvoltare, corporația tinde în mod natural către o maximală extindere numerică și propășire calitativă.

Numai corporațiile legalizate au drept de a încheia contracte colective. Ele sunt obligate *pentru toate persoanele aceleiași profesii*, nu numai pentru membrii înscrși ai corporației legalizate. Numai corporațiile legalizate se pot bucura de dreptul de a se adresa tribunalelor muncitorești, ale căror hotăriri și sentințe sunt obligatorii pentru toți membrii aceleiași profesii. Patronii și antreprenorii, neîntrați la corporația sindicalistă, sunt și ei obligați să verse anual în cassă cotizațiile stabilite.

Care este situația statului față de corporații?

În toată perioada de construcție a *vieții demotice*, statul rămâne un suveran, aproape dictator. Puterea lui este nemărginită, el își alege prefectii, cari au dreptul să numească pe președinții corporațiilor. Statul are dreptul de a cere demisia președinților, — dacă activitatea acestora i-a devenit indezirabilă. Statul veghează asupra activității corporațiilor și când găsește că e necesar le poate dizolva consiliile diriguitoare, numind în locul lor comisari ai săi. În statul *demotic*, în sfatul corporativ, grevele și lokout-urile sunt nepermise și pedepsite grav. După ul-

timul proiect, pe care guvernul Mussolini îl va realiza chiar în anul acesta, orice patron care organizează lokout pentru a forța pe salariați de a consimți la schimbarea unui contract, se pedepsește cu închisoarea până la un an sau cu o amendă până la 100 mii de lire. Statul fascist e obiectiv pe toată linia: dacă, de pildă, trei sau mai mulți muncitori părăsesc serviciul cu scop de a-și îmbunătăți situația materială se pedepsesc până la un an închisoare și amendă până la cinci mii lire. Existând un «regulament muncitoresc» în care sunt amănunțit prevăzute toate drepturile și obligațiunile muncitorilor și patronilor, nimeni n'are dreptul să se abată dela el. (Câteva zile în urmă ziarul «Times» publica o corespondență din Roma în care se dădeau amănunte și în această privință).

Corporația, alcătuită în modul acesta din elemente selecte, intră în calitate de bază sau formează celula componentă a organismului demotic (statul corporativ). Corporațiile locale legalizate se unesc în *federatiile profesionale*, — separate pentru patroni și pentru salariați. Proiectul lui Mussolini prevede șase federații pentru patroni: cea industrială, comercială, agrară, bancară, maritimă și aeronautică — și șase federații pentru muncitori. Fiecare din aceste șase federații (adică câte două din cele 12) se unesc în suprema Federație Națională: una pentru patroni. Profesiunile libere și meseriașii izolați, unde nu există diferență între patroni și salariați, alcătuiesc două federații deosebite.

Astfel, linia de expansiune *demotică* pornește dela corporatism la federalism, în deosebire de federalismul sovietic, care este numai politic (fiindcă este cel puțin în intenție *democratic*) cuprinzând regiuni politicește independente unele de altele: republicele sovietice, autonome, alcătuiesc Federația Republicelor sovietice socialiste. Toți patru termeni ai acestei firme a Rusiei sovietice sunt în fond termeni politici.

În fruntea corporațiilor *demotice* italienești stă ministerul Corporațiilor, lângă care funcționează un Consiliu Național al Corporațiilor. Președinte al acestui consiliu este ministrul respectiv — actualmente Mussolini.

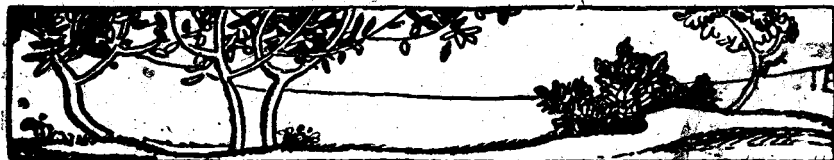
La 31 Iulie al anului trecut, Mussolini a inaugurat ministerul Corporațiilor — un amănunt de de cronologie a constructivismului *demotic*, pe care îl amintesc ca să vedem că în privința reorganizării statului în Italia nu se glumește.

Trăim într'o perioadă de utopii sociologice. Nu spun că trecutul nu s'a «indeletnicit» cu realizarea utopiilor. Câte n'a abordat revoluția franceză. Inșiși Statele constituante pe care le convocase Ludovic al XVI-lea apăruseră o utopie, după ce timp de aproape 300 de ani concepția reprezentativă (democratică) fu vârată în arhivă sub dominația absolutistă a regimului monarhic absolut. Câte utopii nu elaboraseră sociologii veacului al XIX-lea? Saint-Simon, Fourier, Uwer, Cabet până și capul solid al lui Auguste Comte! Ce utopie e «constructivismul» sovietic!

Dar dacă ar fi să judecăm realizabilitatea utopiei sociologice, e bine să ne conducem de rezultatele concrete. Iar cunoscând cu câtă lipsă de durere se realizează demotismul corporativ în Italia și starea ei generală înfloritoare de acum, ne vine să spunem ca acel poet care a exclamat că pământul acesta există ca pe el să se înfăptuiască visurile oamenilor. E vorba numai *când* se poate realiza un vis, și în ce condiții materiale. Dintre utopiști, cel mai fericit e Mussolini.

G. M. Ivanov

Pentru ce să te lași de alcool

Iată o problemă ceva mai grea decât cea pe care am atacat-o altădată sub titlul: „Pentru ce să te lași de tutun“. Intr'adevăr dacă pentru tutun, adică împotriva tutunului, ar putea să vină să tragă în cumpănă și considerația că omenirea, cel puțin în vechiul continent, a putut trăi nenumărate secole și fără buruiana dracului (să nu se confunde, Doamne ferește! cu buruiana lui Drake), pe care n'o cunoaștem în Europa decât de vre-o 400 de ani și ceva, — dar în ce privește băutura, originea ei se pierde în noaptea timpurilor, și chiar legenda, ce atribuie lui Noie descoperirea viței de vie, e considerată ca eronată de către știință, care posedă dovezi sigure despre existența și folosirea băuturilor capitoase cu mult înainte de epoca dela care toate cronologiile, începând cu Septuaginta și sfârșind cu Calvisius sau cu cronologia evreiască, socotesc chiar facerea lumii.

Se poate dar zice că băutura e un vițiu neasemănat mai inveterat în omenire decât fumatul, — și se știe că cu vițiile așa stă treaba, că cu cât sunt mai inveterate, cu atât sunt mai greu de stârpit, deși iarăși, cu cât sunt mai de curând contractate, cu atât tind mai cu putere să se invetereze.

Am zis «băutura» făr' a mai adăoga și «alcoolică», fiindcă așa e vorba românului, — și aceasta poate să fie o invederare mai mult, și în ce ne privește în special pe noi românii, despre dificultatea ce este de a triumfa prin mijloacele propagandei, convingerii sau altele, în acest nobil și moral propus, de a desvâta lumea de băătură.

Sub „băătură“ pur și simplu, românul arare ori sau mai nici odată nu înțelege băutura de apă; dinpotrivă, în toate locuțiunile sale: „s'a pus pe băătură“, „stă pe mâncare și băătură“, „mâncarea e fudulie, băutura e ce e“, — și atâtea nenumărate altele, băutura care va să zică prin excelență poate să însemneze orice alt lichid potabil, afară de apă. „Apa-i pentru boi, vinu-i pentru noi“, zice așisderea o veche vorbă românească, iar dacă e

vorba de Noie, românul nu-l admiră și nu-l proslăvește pentru meșteșugul cu care și-a înciocălat corabia adăpostitoare de toate dobitoacele neuitând nici pe om, cât pentru meritul ce, deși pe nedrept, i se atribuie, de a fi descoperit via, prin ceea ce ar fi „născut veselia“, și pentru care îi acordă distincția cea mai înaltă de care maiestatea sa poporul nostru dispune, în totdeauna cu scutire de orice taxe, aceea de a-l proclama, nu cavaler, baron, conte, marchiz, sau prinț ci adevărat „pui de român“!

Toate acestea le-am înșirat așa dar aci, pentru a învederă enorma greutate a rezolvării, la toate popoarele în genere și în special la noi românii, a problemei pentru care atâția Buni Templieri de pe toată suprafața globului depun o stăruință pe cât de laudabilă, pe atâta, vai! și de zadarnică. Dar oare — ne întrebăm — nesuccesele patente ale acestor sforțări, au să ne lase pe noi, spectatori simpatizatori, ca să ne mărginim la constatarea cu regret a dificultăților formidabile cu cari acești inflexibili propagatori luptă, și a iluzoriilor sau a efemerelor isbânde cu cari își întrețin zelul, — sau mai de grabă trebuie să ne îndemne, ca fiecare dintre noi, în cercul experiențelor și reflexiunii noastre, să venim și să căutăm a da o mână de ajutor acestei propagande, căreia cititorul a văzut, din rândurile de mai sus, că nu i-am prepuțit nici unul din calificativele cele mai laudative.

Hotărându-ne pentru a doua alternativă, venim deci să oferim modesta noastră contribuțiune la merituosul șir al învederărilor cari ne arată alcoolismul ca pe un perfid dar vajnic și neîndurat dușman al măruntaielor noastre, al ficatului, plămânilor, inimii, rărunchilor, creierului individului și al întreg complexului organic al progeniturii sale (vezi tabelele antialcoolice). Adică vrem să zicem o contribuție, în alt sens. Căci dacă numai un perfect tâmpit sau un zănatic disperat ar putea fi în stare ca de bunăvoia lui, fără nici «un concurs fatal de împrejurări», între cari ar putea intra bunăoară subalimentația cronică de care suferă o parte a populației blagoslovitului nostru pământ, să-și maltrateze organismul cu otrăvuri și cu poșirci abominale, — noi suntem cu aceia cari merg mai departe și proscriv orice închinare cu paharul, cu plosca sau cu țoiul, orice mic chef sau ziafet, cu o licoare oricât de «generoasă», și nu se închină decât în fața Sfintei Filoxera și a Sfintei Peronospora.

Vrem adică să alăturăm la tabela înfricoșătoare a ravagiilor pe cari alcoolismul poate să le provoace în organismul omenesc, o mică schițare, deocamdată, a primejdiilor așa zicând soicale, la cari se expune nedispreguirea unui pahar, fie chiar și numai din când în când, cu prilejuri cari ți se ofer, sau pe cari chiar tu, în câte-o pornire de exuberanță vrednică de osândit, le provoci uneori.

Veți fi observat că nimica din ceea ce «gura lumii» aruncă în spinarea victimelor de cari e în totdeauna avidă, nu prinde mai ușor decât categorisirea de băutor, bețiv, alcoolic, — și că, la noi cel puțin, nimica nu se încearcă mai cu stăruință pentru deprecierea

socială a cuiva, decât aruncarea asupra lui a unui asemenea opro-
briu. Poți avea toate viciile din lume, poți să fii mincinos, viclean,
vițios-sexual, escroc, orice, — nimica nu te coboară în ochii lumii
ca reputația — fie sau nu meritată — de băutor. — «Bun băiat, ex-
celent băiat, talentat băiat, — păcat că bea»... Astfel de șoapte au-
ziți oricând, și mediocritatea nebăutoare, sau și numai ipocrită,
n'are o altă armă mai de efect pentru a înlătura concurența și a
se impune ca indispensabilă. Triumful mediocrităților fiind însă
cea mai mare pacoste ce poate cădea pe capul unei societăți ome-
nești; iată dar pentruce, nu numai din punct de vedere individual
al tău, dar și din acela al interesului obștesc, și se recomandă și
și se impune, ca să nu bei niciodată... când pot să te mai vadă
și alții.

Din viața de toate zilele, mai poți învăța și altele. De pildă:
Întâlnești un prieten *tapeur* care vrea cu orice chip să te con-
vingă să-i împrumuți un pol. Refuzi cu energie, știind dintr'o
veche experiență ce înțeles poate avea, în acest caz, cuvântul
«împrumut». Dar vă opriți la un aperitiv, alcoolul te înduioșează,
te anesteziază și nu numai că lași să și se extragă polul fără du-
rere, ci mai plătești și consumația amicalui.

Dar anecdota aceea n'o știți? În fața ofițerului stării civile
să prezintă o damă cam... între două vârste, și între două fru-
museți, la braț cu viitorul cam... nesigur pe picioare.

— Cum? — se indignează magistratul — mi-l aduceți aici în
starea aceasta?

— Ce să fac, domnule ofițer — răspunde «viitoarea» — ; când
e trează, nu vrea să vină...

Iată dar la câte și ce fel de neplăceri, și chiar primejdii, vă
expune uzul, și abuzul chiar întâmplător, de alcool. Dacă spațiul
mi-ar îngădui, ași mai putea să înșir multe exemple de acestea,
în cari băutura joacă un rol atât de nefast și niște feste atât de
deplorabile aceloră cari n'au energia necesară d'a renunța la acest
dar perfid cu care natura a îmbiat slăbiciunile omului. Dar sunt
sigur că cititorul își va reaminti și el destule, — și mai sper că va
închina un pahar în sănătatea celui ce i-a atras atenția asupra lor.

Ion Gorun

Cronica artistică

— Gânduri pentru sculptura românească —

Am vizitat acum câtă-va vreme atelierele unor sculptori români.

Decorul e mai întotdeauna romantic și interesant. A prinde pe artist între realizările și năzuințele lui, iată un prilej pe care nu-l dau expozițiile în care totul e pregătit avantajos pentru cel mai plăcut efect care nu întotdeauna se confundă cu arta.

Pe unul din ei l'am surprins înconjurat de vise bizare făurite în piatră și patinate de praf. Indrăgea forme chimerice plătuite de imaginația lui singuratică: trupuri în care șarpele, pasărea și femeia își îmbină contururile luând cea mai neașteptată formă, dar pe care totuș am mai deslușit-o de trei ori — odată în albul unui nor ce călătorea singur și fantastic în albastrul cerului peste lanuri oltenesti, altădată am regăsit scornirea aceleiaș subiect gravat pe piatra unui inel în timpul decadentei romane, de bună seamă pentru descăntece vrăjitorești, în ciuda tipicelor din estetica lui Horațiu care nu admitea îmbinări de trupuri străine, și în sfârșit a treia oară am regăsit imaginea într'o baladă bătrânească unde balaurul cu solzi verzi, cu aripi de aur și chip de femeie, închipuiau în vers aidoma acelaș subiect. Iată cum neașteptat o inspirație absolut personală își poate regăsi întâmplător, mărturisiri de caracteristică românească și rădăcini adânci în tradiție.

Altădată am văzut la alt sculptor, una din cele mai fru-

moase colecții de icoane. O tâmplă din epoca de glorie a marilor voevozi.

Și am înțeles alături de artist — gândul din această tâmplă — ce comoară de documentare pentru creația sculpturii românești, zăce încă neînvățată în aceste minunate icoane. Linia lor simplă și voinică în grație, draparea vestmintelor, sfințenia gesturilor, gingașia și echilibrul grupărilor — atâta expresie și sentiment cât nu ne va da niciodată acea sculptură convențională ce nu se poate îndepărta de mulagiu, precum o pictură mediocră nu poate trece peste banalul reușitelor fotografii.

Cel mai smerit iconar de pe vremuri a dat un sbor cailor roșii înaripați ai sfinților, o mișcare avântată — pe care nu au încercat să o privească toți acei modelari de mărtoage poticnașe în care nu natura, ci convenționalismul e imitat meschin de către ori e vorba de macheta și concursul unui nou monument.

Acelaș sculptor evoca odată fapăturile basmelor noastre ce nu au fost încă turnate în nici o aramă și nu au albit încă în nici o piatră. Povestea de o fioroasă mumă a pădurii cu pletele împletite în șerpi ca meduza mitologică — dar a noastră — și un Hercule românesc care ar fi sfârma piatră — și un zmeu care ar avea linia visată de imaginația populară. Săpături în gândul veacurilor.

Un singur meșter a desghiocat cândva acea minune de urățenie străvechie — cumiștenia pământului — și acea formulă de cântec — pasărea măiastră — și dacă amândouă lucrările au fost întâmpinate cu laude și injurături pătimase, rămâne totuși sigur faptul că inspirația lui purcedea dintr'o mare tradiție mutilată — pe care i-a desvelit-o în lumină de fulger instinctul și i-a înăbușit-o apoi teoria. (Legătura dintre instinct și tradiție iese din cadrul acestor însemnări).

Să părăsim o clipă pe sculptorii de azi, și căutând un reazăm de tradiție nu numai ca poezie și pictură, să mărturisim că monumentele vechi sculpturale ne lipsesc. Din înseși cele ce ar fi să ne slujească istoric și cultural, sunt multe ignorate, disprețuite și ca atare nu vor rodi de cât cel mult generației viitorilor sculptori.

În treacăt pomenesc faptul că țara asta care se mărește în întregire cu originea dacolatina nu are încă o reproducție a columnei Traiane. Poate că ar fi costat mai puțin decât arcul de ipsos o măreață reproducere a acestui monument care e întâia cronică românească, primul document de naștere a neamului, înălțat

ca un uriaș sul de papyrus pe care a fost scrisă sculptural marea epopoe. Film de piatră pe care popor și înțelepți pot desluși documente ce au pierit de pe pergament.

Dar poate că înainte de orice aducere a unei reproduceri după acest monument, ar fi trebuit cu prilejul unei înveseliri naționale să hotărâm restaurarea altui monument original al nostru și care a fost clădit pe pământul românesc pentru noi urmași, de către acei luptători ce acum aproape două mii de ani își vărsară sângele prin aceste ținuturi.

Cred că se mai poate restaura monumentul dela Adam Clisi care pentru noi ar trebui să însemne tot atâta mândrie și prețuire cât sfinxul la egipteni și partenonul la greci. (E drept că Partenonul a fost restaurat sub geamuri.. în Anglia). Adam Clisi e cea mai strălucită creație de artă balcanică, a fost săpat în piatra tăramurilor noastre și cu doruri și izbânzi ce pe acest pământ, s'au sbuciumat. Și legile de trainică frumusețe în care a fost alcătuit sunt atât de perfecte, în cât dacă recunoștința țării va învedera odată pentru miile de ani viitoare luptele, victoriile și suferințele îndurate de poporul Regelui Ferdinand — nu ași vedea altă mai nemerită împărțire a icoanelor de bronz decât tot în felul cum — sunt mii de ani de atunci — au înțeles-o legionarii împăratului.

Misteriosul monument dela Adam Clisi are în afara năpăstuitului interes istoric o frumusețe care contrastează cu toate monumentele bucureștene încărcate de contemporanii noștri cu domni în redingotă asortați lângă țăranci în alegorice florărese. Paginile lui de piatră se află astăzi atât de învălmășite și îmi fac impresia unor cărți prețioase svârlite prin biblioteci cu filele netăiate. Intregite, reculese, văzute cât mai des, cu toată înțelegerea pe care o merită, adevăratele monumente (dintre care nu am citat decât pe cel mai strălucit și mai oropsit) ar vindeca lăncezeala în care — afară de rare excepții — se se firimițează sculptura românească. Ar fi să închei aci șirul însemnărilor privitoare la sculptura românească. Mă tem însă tot atât de mult de falșii primitivi cât și de clasicii convenționali. Arta nu se îndrumă prin teorii, ci prin simțiminte sincere și prin credințe judecate. Moda primitivistă își are la noi o vădită superficialitate de modă — deși rațional ar fi să însemne cea mai puternică desăvârșire. Vina e în ignoranța asimilatoare de formule cosmopolite și în necunoașterea primitivismului românesc. Să urmărim mai departe cât de puțin sunt cunoscute comorile românești? Câți sunt aceia care

au izbutit să facă din cunoașterea trecutului o temelie pentru inspirația lor? Cine a izbutit să altoiască nevestejit un răsad din mlădița vie a artei de altă dată? Din leopardoșii care împodobesc tezaurul barbar al petroasei ar fi scornit în altă țară artiștii un întreg stil precum descoperirile egiptene au creiat stilul imperiului. Și nenumărate sunt încă operele trecutului în care veghiază o sămânță roditoare, ca în acele farfurii cu grâne și flori ce au fost păstrate de morminte și care sădite într'un ogor sănătos și azi leagă spic și dau lujer.

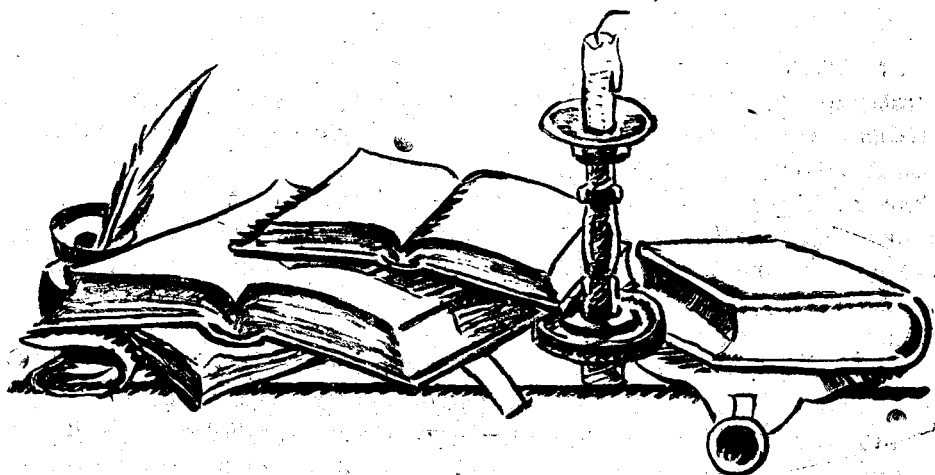
Câți din sculptorii noștri au studiat în cucernică reculegere, sau măcar au aruncat ochii în treacăt asupra pietroiului de pe scândurile Muzeului de Anticități în care atât de mlădios și nobil e sculptat basorelieful jertfei lui Mitra? Câți cunosc măcar din auzite sculptura barbară și preromană din care câteva minunate exemplare se află în muzeele de provincie, în special în Ardeal?

Pentru câți o carte de arheologie este o carte de vise ce pot să ia viață nouă în piatră învinsă de gând!?

Adrian Maniu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica teatrală

Daca'ș vrea (T. Regina Maria)

Trei acte pline cu vârf, în care, până la fundul coșului, burcată cu bucată, se găsesc poame alese. De la *Prizoniera* repertoriul variat prin opoziții al D-rei Ventura, a evoluat până la piesa nevinovată, fără peripeții scandaloase, fără infidelități, fără revolver. Viața piesii se petrece cu adevărat într'un coș de struguri, atârnat de zidul alb al unei case de țară, unde trăiesc doi burghezi, bărbatul și nevasta, care cască la lumină, mănâncă de câteva ori pe zi și dorm, în căldura peisagiului, ca niște crapi imobili în heleșteu și mil.

Autorii piesei — sunt doi — studiază o problemă amuzantă și tragică, de cochetărie feminină și copilărească. Femeea care își iubește bărbatul trainic și cu o perseverentă credință, este iubită ea, ca o femeie sau numai ca o tovarășă casnică, din deprindere și repetiție? Pasiunea care însoțește dragostea și o face arzătoare nu se sfînge într'un șes uniform de zece ani al experienței? Ce este o soție? este un gen deosebit de femeie, o rudenie venerată, o femeie intrată în azilul siguranțelor definitive?

Din fidalitatea ei, cunoscută de toată lumea, nu rezultă pentru femeea casnică o depreciere a feminității ei, pizmuită la curtizane de toate femeile măritate și oneste? Un domn se prezintă și-ți cere mâna, i-o acorzi, faci formele legale și te muți cu el. Ore pentru prânz, ore pentru somn, viață cu program. Dejunul domnului, ciorapii domnului, ceaiul domnului, podagra domnului. E-o regularitate exasperantă, în care nu se poate să nu sucumbe frescheța sentimentului și aruncarea pătimașă a bărbatului în

brațele soției să nu-și piardă accentul. Ii plac sau nu-i mai plac? Ii mai place carnea mea, animalul meu, îngrijit cu cosmetice și găteți agresive, sau nu-i mai place de cât pilaful făcut de mine? «Să mănânci o ciorbă de raci gătită de nevastă-mea: e extraordinară!» — mulțumește, de sigur, orgoliul casnic al femeii de casă, însă ea ar dori să fie iubită, într'un fel, mai mult și laudată mai puțin. După ciorba minunată și friptura excelentă, nevasta dorește să fie ea însăși căutată și îmbucată ca un dessert.

Nu este vorba de un bovarism livresc, amestec de liristică provincială și de romantism sensațional. Femeea vrea să știe dacă s'a înhămat ca o sclavă, la manejul de învârtit o piatră pentru măcinat făina anilor, a zilelor, a ceasurilor și a secundelor, sau dacă trage încă la carul înflorit al lui Adonis, în care voinicul doarme zâmbind și sforăind de voluptate.

Francezi, autorii reflectează personalitatea nevestei franceze, compusă, în echilibru, dintr'o amantă și dintr'o gospodină. Bucătăreasă bună, mamă perfectă, tovarășe de puternică prietenie, femeea franceză știe să fie, în alcovul conjugal, o substanțială felină. Ochiul ei supraveghează rrscolirea vieții casnice, o întreține, o provoacă, și din toate sentimentele corpul revendică jumătate.

Problema se desleagă, după cum era de așteptat dela niște scriitori, care cunosc femeea franceză dedesubtul aparențelor înregistrate de străinii orientali în trecere de studii la Paris, în folosul căsniciei: Pasiunea și farmecul erau intacte și la o simplă amenințare trecătoare, uraganul pasional s'a ridicat cu vervă și exclusivizm.

Cele trei acte ale lucrării, tradusă în românește liniștit, trec frumos, ca un convoiu de cununie, cu carete înflorite și nici nu se simte când a trecut. E ceea ce s'ar putea numi un spectacol sănătos, o piesă reconfortantă, ca pildele unei vieți povestite. Nu este neapărat artistică situația hotelului, a coarnelor, sau a isteriei psicopatice. Paul Verlaine are o strofă profund suspinată:

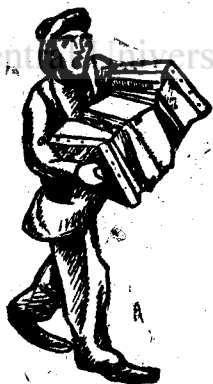
*Des messieurs bien mis,
Sans nul doute amis
De Royer-Collard,
Vont vers le château.
J'estimerai beau
Etre ces vieillards.*

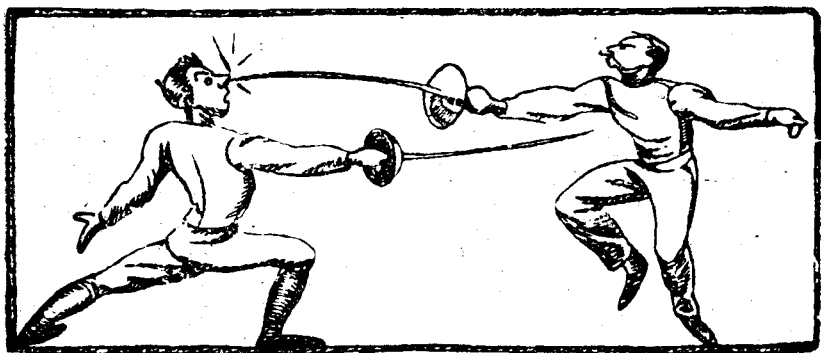
Realizarea scenică, simplă și atrăgătoare: un tingur tablou, un singur decor și un total de artiști omogen și calm. În paguba diftongilor și eliziunilor, cu care intercalează cuvintele, când crede că trebuie să se grăbească puțin, D-l Storin a dat un bărbat și grav și fraged, de-o foarte chibzuită calitate. D-l Bulandra a jucat cu tonul ce-l prinde atât de bine, al unui domn, bine

crescut. Un dobitoc simpatic a schițat D-l J. Constantinescu (*René*), un tânăr cu sigure resurse. Cochetăria D-nei Catușa Elvas a șarmat delisiozmang pe doi vecini de fotoliu, slabi ca găinile, plas-tronași și bătrâni ca niște cocoși, probabil flăcăi ungurești și vechi pensionari.

Jocul D-rei Ventura a fost miraculos și fascinant. Ritmul imprimat celor trei acte, a permis desfășurarea la nesfârșit a ca-tifelii policrome pe care înghiață aplicațiile de străluciri ale ta-lentului incomparabilei artiste. Niciodată nu am văzut scânteind în atâtea nuanțe contrarii și totuș armonice, individualitatea ei cu bogății inspăimântătoare și toată gama emoțiilor, de la devo-tament până la emancipare și răzvrătire amoroasă, a fost umblată fin și încet, ca lamele unui evantaliu de mătăsuri deschis, par-curse de un gândac țestos, de purpură, cu puncte de cravată ne-gre pe spinare, căruia săteanul îi spune «Boul lui Dumnezeu»

T. Arghezi

Clopoșelul care se agită

Colegul meu de redacție, d. Moise Nicoară, ocupându-se într'unul din numerele trecute ale «Țării Noastre» de cartea d-lui Ion Clopoșel: «Revoluția din 1918 în Ardeal» și descoperind în paginile acestui op nenumărate mistificări istorice, nu s'a putut opri să nu pună, puțin, lucrurile la punct, restabilind adevărul în justele lui proporții. «Revoluția din 1918 în Ardeal» ar fi vrut să fie, adică, o expunere documentară a evenimentelor, cari au precedat unirea definitivă a Ardealului cu România. D. Moise Nicoară s'a însărcinat să arate și a dovedit-o cu argumente lămurite, cu amănunte precise, că d. Ion Clopoșel comite în cartea sa o nesfârșită serie de erori și o sumă de regretabile exagerări, dând astfel dovada că-i lipsesc cele două însușiri de căpetenie ale oricărui comentator de fapte istorice: *seriozitatea și buna credință*. Căci nu se poate vorbi, desigur decât în glumă, despre «acțiunea revoluționară a d-lui Iuliu Maniu la Viena», după cum e nevoie de o mare doză de imaginație, pentru a susține, că tratativele din 1913, cu răposatul conte Tisza au început în urma «stăruințelor d-lui Octavian Goga»...

În articolul său d. Moise Nicoară a arătat, înarmat cu oarecari documente, că realitatea e tocmai dimpotrivă. D. Ion Clopoșel, cedând temperamentului său combativ, s'a supărat, și răspunde acum în revista sa «Societatea de mâine», de la Cluj. Ce se întâmplă, însă? În loc să se apere, în fața acuzațiilor de falsificare ce i s'au adus, în loc să se răfuiască pe tărâmul faptelor, cu d. Moise Nicoară, d. Ion Clopoșel, ca și când ar fi avut unele vechi socoteli de lichidat cu scriitorul acestor rânduri, coboară pe tărâmul invecțivelor personale și ne servește câteva autentice injurături de suburbie.

Vă închipuiți, cred, că în felul acesta, și revoluția din 1918, și tratativele cu contele Tisza au rămas pe undeva, foarte de-

parte, urmând să lămurim aceste controverse cu alt prilej și, mai ales, cu alt vocabular.

Deocamdată, confundându-mă cu d. Moise Nicoară (colegul meu), d. Ion Clopoțel îmi contestă dreptul de a mă amesteca în discuție, invocând în contra mea trei păcate, pe cari le-aș fi săvârșit în viață. Aceste trei fără-de-legi, iată-le: 1) Am scris cronici rimate la «Țara Noastră», 2) Ocup șapte slujbe boerești, și 3) Sunt un îmbogățit de război.

Ce să spun, deci, întru apărarea mea? Cronici rimate am scris, într'adevăr, câteva. Imi mărturisesc vina și cer tuturor iertare dacă am isbutit să fiu, din când în când, de spirit. E un accident, care, se înțelege, n'o să i se întâmple d-lui Ion Clopoțel, niciodată. În privința aceasta trudnicul meu confrate e un om fericit. Șapte slujbe, însă, mărturisesc pe șleau, n'am. Sunt, ce e drept, de câteva luni de zile — și nu se știe pentru câtă vreme încă — director al Teatrului Național din București. Dar slujba aceasta n'am solicitat-o niciodată și nici până azi nu înțeleg, de ce nu i s'a oferit d-lui Ion Clopoțel?... Imbogățit de război? Ei, vezi, aceasta în niciun caz, nu. Nici cel puțin un pri-copsit al revoluției din 1918. Sunt tot atât de sărac, cu punga, de pe urma politicii, pe cât e de sărac d. Ion Clopoțel cu duhul, de pe urma scrierilor sale. Și cred că așa vom rămâne, până la sfârșitul vieții, amândoi...

Să răspund, mai pe îndelete, d-lui Ion Clopoțel, pe această temă atât de puțin interesantă cred că nu e nevoie. Și, cu deosebire, nu văd cum s'ar dovedi în chipul acesta, că d-sa n'a călcat alături de adevăr cu cartea sa despre «*Revoluția din 1918 în Ardeal*». Argumente *ad hominem*? Fie și așa. Dar atunci ar trebui să ne ocupăm și noi puțin de persoana d-lui Ion Clopoțel, încercând să descifrăm taina existenței acestui stăruitor consumator de hârtie, care a reușit să fie, cândva, profesor de limba franceză fără să știe franțuzește, serie fără să aibă talent, trăește confortabil de pe urma unei reviste fără cititori și umblă în căutarea unor idealuri sociale, cu mâna întinsă spre cerșetorie...

Abia când ne vom coborâ până la îndeplinirea acestei operații, va înțelege fostul candidat la prezidenția «Sindicatului presei române din Ardeal» înțelepciunea unui avertisment, pe care l'am citit cândva într'un oraș minoritar: «*e periculos a se clopoți pe vreme fulguroasă!*»...

Alexandru Hodoș

Insemnări

Un act politic. Un act politic, care însemnează un nou pas spre limpezirea vieții noastre publice, s'a îndeplinit zilele trecute prin intrarea în partidul poporului a grupului parlamentar prezidat de d. Vasile Goldiș. Partidul poporului s'a înfățișat dela întemeierea lui, ca o organizație politică unitară, omogenă, cu rădăcini pe toată suprafața țării, satisfăcând cel dintâi ideea de perfectă unitate de simțire a românilor din toate provinciile. Foștii membri ai partidului național din Ardeal, cari au părăsit pe d. Iuliu Maniu tocmai din pricina atitudinii sale șovăelnice și a lipsei de sinceritate față de tovarășii săi politici din vechiul Regat, au înțeles să tragă astfel ultima consecință a gestului pe care l'au făcut anul trecut, când au venit să colaboreze cu guvernul de sub prezidenția d-lui general Averescu.

De altfel, noii soldați ai partidului poporului și-au lămurit hotărîrea lor printr'o moțiune, pe care o reproducem mai jos, ca un document:

„Parlamentării partidului național-român, reprezentanți autorizați ai acestui partid, întruniți în 10 Martie 1927 spre a examina situația politică

în lumina evenimentelor recente, a intereselor generale ale națiunii române și a raporturilor dintre partide, au adus următoarea hotărîre:

Considerând, că la programul democratic al solidarității naționale românești, pus în curs de realizare de către actualul guvern am colaborat și noi, însușindu-ne chiar dela început principiile progresiste ale acestui program;

Considerând rezultatele importante, obținute de către d. general Averescu atât în politica internă, cât și în cea externă, în domeniul căreia recenta ratificarea unirii Basarabiei de către Italia constituie cel mai îmbucurător succes al țării noastre dela anul întregirii naționale și până în timpul de față;

Convîngându-ne că consolidarea noului stat român impune ființarea de partide politice românești tari și omogene, reprezentând armonizarea sub principiul solidarității naționale a tuturor intereselor diferențiate prin nedreptățile istoriei și prin evoluția socială;

Având încredere deplină în d. general Averescu, ca bărbat de stat și conducător al partidului poporului,

de altă parte creindu-se între noi și între membrii acestui partid legături sufletești durabile, cari pot garanta o rodnică activitate închinată binelui obștesc:

Decidem în unanimitate alipirea noastră desăvârșită la partidul poporului de sub conducerea d-lui general Averescu hotărâți de a lupta în viitor ca ostași credincioși acestui partid pentru consolidarea și prosperarea scumpei noastre Români.

Opinia noastră publică va primi, desigur, cu satisfacție, acest eveniment, care nu întărește numai un partid de guvernământ, adăugându-i un prisos de forțe, ci justifică o credință și dă o biruință în plus ideii de solidaritate națională a tuturor ținuturilor din România-intregită.

In amintirea lui Aurel C. Popovici, — S'au împlieit deunăzi, zece ani dela moartea lui Aurel C. Popovici, unul dintre cei mai erudiți cărturari români și, incontestabil, cel mai de seamă teoretician al acelui faimos proiect pentru rezolvarea problemei naționalităților, care a fost cuprins în nu mai puțin vestita sa carte: „*Statele-Unite ale Austriei-Mari*“.

Vremea, care s'a năpustit cu atâta grabă peste destinele noastre în ultimii ani, a așezat figura severă și hotărâtă a lui Aurel C. Popovici în cadrul statornic al istoriei. Fără cataclismul mondial, „Gross-Oesterreich“ul ar fi rămas, poate, un miraj promișător pentru unii, un adevărat program politic pentru alții. Și, cine știe, dacă sârmanul arhidue Franz-Ferdinand, ucis atât de tragic la Serajewo, n'ar fi încercat realizarea, pe atunci îndrăzneată, a acestui plan generos, menit să asigure pentru încă vre-o câteva veacuri domnia tot mai amenințată a dinastiei habsburgice.

Se înțelege, că nu pentru a salva o stăpânire învechită în rele, închipuise Aurel C. Popovici statul său federal, înglobând pe toți românii într'un soi de Elveție austro-maghiaro-slavă. Dar el nu vedea, pe vremea aceea, un alt mijloc de a scăpa Ardealul de sub cărmuirea maghiară; o altă cale pentru câștigarea libertății naționale pe seama poporului român. Din aceste părți; o altă soluție împotriva încercărilor din ce în ce mai cutezătoare ale Budapestei de a-și asigura supremația în conducerea monarhiei dualiste. În sfârșit, pe lângă aceste motive, Aurel C. Popovici vedea încă unul, mai însemnat decât toate: pericolul imperialismului rusesc, mulțumită căruia un lung șir de ani, Austro-Ungaria a încercat să-și justifice odioasa existență.

Isbucnirea războiului mondial, și mai târziu revoluția rusească, au pus capăt, brusc, acestui eșafodaj de bibliotecă, care lua acum înfașurarea unui pitos compromis, pe care nimeni nu mai consimțea să-l recunoască. Nodul gordian nu se mai putea descurca cu mâinile abile ale cugetătorilor politici. El trebuia să fie tăiat cu sabia, cum a și fost. . . De aceea, în refugiul său din Elveția, însuș Aurel C. Popovici a sfârșit prin a recunoaște, că în clipa când soarta românismului se pecefluia cu sânge pe câmpurile de bătaie, opera sa monumentală, mândria unei vieți întregi de muncă, nu mai avea decât un interes de curiozitate. Atât de bine a înțeles doctrinarul pribeag acest adevăr organic al timpului, încât, chiar în ultimele zile ale vieții sale, a pregătit o carte documentară, prin care și-a mărturisit nădejdea sa în unirea apropiată a tuturor românilor, sub acelaș sceptru, și în cuprinsul acelo-

raș hotare, ca o țară mare, nouă, și neatârnată.

„Gross-Ooesterreic-ul” căzuse, de fapt, sfâșiat de schijele bombei de la Serajewo. Din vastul proiect, nu mai rămăsese decât un volum cu scoarte cărămizii, întrun raft cu cărți. Pe patul celor din urmă suferinți, Aurel C. Popovici adusesse bucuros această jertfă. Căci strălucirea realității glorioase avea să întreacă cu mult visurile sale.

Aceasta nu însemnează, că respectăm mai puțin memoria omului învățat, care n'a greșit față de neamul său decât cu ceace nu putea să prevadă.

„**Solidarizarea cenaclurilor îndrăznețe**” despre care scrie d. G. Bogdan-Duică în scrisoarea d-sale adresată Ministerului artelor cu prilejul distribuirii de anul trecut a marilor premii naționale de literatură, — această solidarizare băntuie, prinzând tot mai mulți ciraci, a căror ignoranță, uneori *voită*, se brodează pe „superficialitatea de judecată”, pe „lipsa de considerare pentru argumentul adversar”, — apucături pe cari de asemenea le deplânge d. Bogdan-Duică.

Dar, d-sa însuși este *victimă*—dacă am putea să zicem așa — a unor astfel de apucături. Iată pe unul din cei „solidarizați” la unele „cenacluri îndrăznețe” și care pretinde a-l cînta chiar pe d. Bogdan-Duică, pentru susținerea părerilor — ce zicem *părerilor!* — a *verdictelor* aceluia cirac al *solidarizării*. Atâta numai, că îl citează *fals*.

Ca să încerci să-l *solidarizezi* și pe d. Bogdan-Duică, e o abilitate, — căci distinsul literat și estete e construit, ca literat, dintr'un material prea rezistent, decât ca să-l poți ataca cu „lipsa de considerare”, sau să-l înlături cu conspirația ignorării.

Deci, zice ciracul, — d. Bogdan-Duică s'a pronunțat zicând: „premiul național pentru proză se cuvine necontestat, lui Galaction”. Semnele citațiunii sunt ale ciracului, — dar fraza *nu e*, în acest fel a d-lui Bogdan-Duică. Ce și zicem despre semnele citațiunii?

Galaction? Da, — a zis și a scris d. Bogdan-Duică, — și așa vom zice și noi. Galaction e un scriitor de mare talent și valoare. Da, a adăogat d. Bogdan-Duică, — „consimt îndată. cunosc bine, căci l-am făcut la cursul meu universitar...” „Dar s'a ivit și alt nume: Ion Gorun. Era o aducere aminte la timp; *tofi* am amânat pe Galaction... *Tofi* am fost mulțămîți că Ion Gorun, povestitor alēs, spirit fin, luptător străvechiu pentru bunul stil românesc, va lua *răsplata cuvenită*.”

Apoi dacă-l citezi pe d. Bogdan-Duică, domnule cirac, de ce-l citezi tendențios, și chiar cu falsificări, în text, *puse între semnele citațiunii*: „(necontestat!)”?

Dè ce? — Ion Gorun nù intră în nicio „*solidarizare de cenacluri îndrăznețe*”, sau fără îndrăzneală. El se mulțumește cu recunoașterea unor M. Sadoveanu, Goga, Brătescu-Voinești, G. Bogdan-Duică... Ce să facă el cu părerile, — libere dar nu obligatorii,—ale d-lor... până acuma rui contagiune irezistibilă sau topit *solidarizarea* lor?

Cum e turcul și pistolul. —

Când, cu câteva ore înainte chiar de comunicarea oficială, s'a anunțat de la Roma ratificarea unirii Basarabiei, surpriza s'a transformat în opinia publică într'o sinceră explozie de entuziasm. Ca orice gest spontan, cu sinceritatea și cu puterea lui, entuziasmul a produs un curent în a cărui contagiune irezistibilă s'au topit multe îndărătnicii, s'au d'solvat veni-

nuri ca petele de grăsime în benzină, s'au plecat învinse multe impertinente năvălite și reaua credință străpunsă în ascunzișurile ei ca o bubă coaptă, a trebuit să se spargă. Cu acest prilej fiecare a reacționat după sufletul și capul lui.

Trecând o clipă peste resentimentele de adversar politic, până și oficiosul liberal care — după cum se știe — nu păcătuiește printr'o largheță excesivă, a transmis din pagina de frunte, felicitări guvernului, iar socotelile obscure ale presei integral democrate sub masajul evenimentului, au făcut, pentru odată, drepti. Numai biata „Românie“ (ziarul) chir-cită într'o meschinărie din care toată seva universală administrată dintr'o dată nu o va putea scoate, a scârțâit în josul unei pagini câteva cuvinte cu jâfnă fadă de guvernantă bătrână: „Insfârșit Italia a ratificat Unirea Basarabiei“. Bogatul text a fost desvoltat prin comentarii interesante sub forma unui punct mic.

Pe noi faptul nu ne miră. Ne cunoaștem oamenii.

Ce putea ieși oare din lada goală a d-lui Maniu decât un scârțâit uscat?

Pulpanele jachetei președintelui național nu se ridică mai sus de nivelul cu care ne-a obișnuit deatâta timp.

Și ce putea face oficiosul d-lui Maniu?

Expresie fidelă a omului cu pertractări și suflet de provincie fără podgorii, „România“ a vorbit ca șeful său.

Cum e turcul și pistolul.

„**Inconștiența criminală**“ este una din delicatele expresii cu care micii adversari ai unui om (vai, domnule Maniu!) de alte dimensiuni — au

salutat pactul încheiat la Roma în Septembrie 1926, de generalul Averescu.

Acum când stăm cu disperare în fața dezastrului pe care l'a pricinuit „inconștiența“ primului ministru, avem de pus o întrebare.

Dacă faptul de a pregăti cu un tact rar, cu o pricepere a întregului complex diplomatic și animat de un patriotism fără șovăiri și fără concesi, un act mare în interesul cel mai înalt al țării tale, se numește „inconștiență criminală“, atunci care este cuvântul ce ar putea caracteriza hula incompetențelor și a veninului, care — dacă nu a putut altera calmul demn al generalului Averescu, conștient de ceea ce făcea, — ar fi putut periclita desfășurarea unei acțiuni de primă însemnătate pentru țară?

Patriotism? Inbire de neam? Finețe diplomatică?

Domnii din corul de astă-toamnă au cuvântul.

Paralele. Ziarul „Adevărul“ dela 20 Septembrie, despre pactul încheiat de generalul Averescu la Roma: „Nu se putea o mai gravă lovitură adusă României. Putem afirma cu precizie că d. Ionel Brătianu a exclamat: Este o monstruoziitate! Cum de a putut iscăli un prim-ministru român un astfel de act, atât de dăunător țării“.

Ziarul „Adevărul“, despre rezultatele aceluiaș pact, la 11 Martie 1927: „Suntem bucuroși să înregistrăm o asemenea zi rară. În actul sărbătorit erii vrem să recunoaștem inima Romei. Guvernul d-lui Mussolini a avut cinstea și sinceritatea de a-i asculta îndemnul“.